

GALAXIS-HAJTŰ

BERENIKÉ HAJFÜRTJEIBEN

A CSILLAGOK SZÁZMILLIÁRDJAIT MAGUKBAN foglaló galaxisoknak rendkívül sokféle megjelenési formája ismert. Lehetnek elliptikus, spirális és szabálytalan alakúak is. Az elliptikus formát mutató csillagvárosok bármely irányból szemlélve ellipszisnek látszanak, mindhárom térbeli kiterjedésük jelentős. A lencse alakú és spirális galaxisok formája középen kidudorodó lapos korong. Amikor a korong lapja felől látjuk őket, kör alakúak, spirális mintázatuk könnyen felismerhető. Az éppen az élük felől látható galaxisok hosszúknak, középen kiszélesedő fényszalagján a spirális szerkezet jegyei nem egyértelműen láthatóak. A galaxisok véletlenszerű eloszlása miatt a két véglet között bármilyen rálátási szög előfordulhat, így az égitestek valamilyen mértékben lapított ellipszisnek látszanak.

A tavaszi égen a Bereniké haja (Coma Berenices) csillagképben látható NGC 4565 az élükéről látszó galaxisok egyik legszebb képviselője – feltűnő alakja miatt Tű-galaxisnak is nevezik.

A csillagkép Bereniké egyiptomi királynőről, III. Ptolemaiosz feleségéről kapta nevét, aki az isteneknek ajánlotta legendás hajfűrtjeit, ha férje épségben hazatér a háborúból. Az i. e. 3. századi történet záróakkordjaként az istenek az „égre helyezték” a királynő fűrtjeit.

Az égitestet William Herschel fedezte fel 1785-ben, a 19. század végén a ködök, galaxisok és csillaghalmazok Új Általános Katalógusában (NGC) 4565. sorszámmal jelölték. A galaxis legfeltűnőbb alakzata nem a spirálmotívum, hanem a galaxis fő-

síkja, „egyenlítője” mentén, a középső sávban csoportosuló porfelhők által kirajzolt porsáv.

A galaxis korongja kozmikus viszonylatban valóban „tűhegyesnek” látszik: csupán 3300 fényév vastagságú, miközben széltében 100 000 fényév hosszan hasítja az űrt. Középen az öreg csillagpopulációkat rejtő, sárgás színű központi dudor (angolul: bulge), a galaxis régmúltban keletkezett centruma vehető észre. A figyelmes szemlélők egy finom hullámot is megfigyelhetnek a csillagváros

peremén, amit a kozmikus-közelmúltban egy másik galaxissal történt találkozás okozhatott.

Mivel a Tű-galaxis igen sok tulajdonságát tekintve nagyon emlékeztet saját csillagvárosunkra, jól vésstük az emlékezetünkbe a látványt! Távoli galaxisok lakói talán éppen ilyenek látják otthonukat, a Tejutat...

SZÖVEG: SANTA GÁBOR, WWW.MCSE.HU
FRANCICS LÁSZLÓ, WWW.PTES.HU

A felvételt **CSUKOVICS TIBOR ÉS FRANCICS LÁSZLÓ** készítették 30 centiméter tükrátmérőjű Newton-távcsőre szerelt, átalakított Canon EOS 350D fényképezőgéppel, Pákozdról, Csukovics Tibor „Al Tarf” nevű csillagvizsgálójából